

ЦЕНТРАЛНА ИЗБИРАТЕЛНА КОМИСИЯ

Обществен съвет

ПРОТОКОЛ

№ 184

На 12.02.2025 г. се проведе заседание на Обществения съвет към ЦИК.

ПРИСЪСТВАХА:

Ива Лазарова – председател на Обществения съвет, Институт за развитие на публичната среда;

Свилена Гражданска – заместник-председател, Институт за социална интеграция;

Стефан Манов – заместник-председател, Българско сдружение за честни избори и граждански права – Пловдив.

Надежда Гологанова – Гражданска инициатива за свободни и демократични избори;

Дончо Пачиков – Българско сдружение за честни избори и граждански права – Национална асоциация;

Росен Андонов – Сдружение „Памет“;

Цветозар Томов – Централна изборителна комисия

Заседанието бе открито в 16 часа и 50 минути и председателствано от госпожа Ива Лазарова – председател на Обществения съвет към Централната изборителна комисия.

* * *

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Здравейте!

Откривам днешното заседание на Обществения съвет към Централната изборителна комисия.

СВИЛЕНА ГРАЖДАНСКА: Искам само да започнем с цитат от Правилника, според чл.11. Кворумът за провеждане на заседание с повече от половината от състава на Обществения съвет при липса на кворум, заседанието се отлага с 15 минути и се провежда с присъстващите членове.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: В тази връзка след като изчакахме да мине необходимото време, ви предлагам да гласуваме следния дневен ред, с който и предварително сте се запознали, защото е изпратен е както до вас, така и до Централната изборителна комисия.

Д н е в е н р е д:

1. Обсъждане и приемане на становище на Обществения съвет към ЦИК във връзка с промените в Изборното законодателство.

2. Разни.

Има ли други предложения? Няма.

Който е за, моля да гласува.

Приема се единодушно.

Да започнем с **точка първа** - *Обсъждане и приемане на становище на Обществения съвет към ЦИК във връзка с промени в Изборното законодателство.*

Да започнем с обсъждането на предложения текст за общо становище. На миналото заседание, на работни срещи онлайн писахме, допълвахме, коментирахме по документа, който беше споделен с всички, за да имат достъп и да се включат в неговото изготвяне. Така и стигнахме до тази надявам се предпоследна версия. В нея има няколко момента, по които трябва да се доразберем, за да можем да продължим евентуално към приемането или отхвърлянето на подобна позиция. Те са свързани с първата точка, която се отнася към изборната администрация и в частност Централната избирателна комисия. По предложението, което имахме и разглеждахме и след миналото заседание, а и до днес, има някои въпроси. Те са зададени от Стоил Цицелков. Той не присъства сега. Можем само да гадаем, какво е искал да се включи, защото коментари и предложения как да се промени настоящият текст не са оставени. И от тази гледна точка, за да няма несъгласие и да не изпадаме в толкова детайли и подробно разписание на това, как би следвало да изглежда една Централната избирателна комисия според нашите представи, която да е ефективна и да работи, има предложение за по-кратък вариант.

В документа, който е изпратен по пощите, има една съкратена версия, която обобщава практически нещата, които сме разписвали в такива подробности. И този текст гласи: Да се създаде нов орган Национално изборно бюро, отговорно за администрирането и организирането на изборния процес. Същият да има постоянен и разширен състав. Постоянният състав е от 5 члена и постоянно действащ и се допълва в изборен период от разширен състав. Състои се от необвързани пряко в партиите личности, избирани с конкурси и назначавани според изискванията на Закона за държавния служител, /Това е допълнението на Дончо Пачиков./ като се назначават от Президента.

Разширеният състав заседава само в периода от момента на насрочване на избори до 45 дни след произвеждането им. /Това е допълнението на Надя Гологанова./ Назначава се от Президента като следва.

По един член от всяка парламентарна група с численост по-малка от 50 народни представители, по двама члена от всяка парламентарна група с численост не по-малка от 50 народни представители.

Националното изборно бюро избира между членовете си председател и секретар за шест месеца на ротационен принцип. При произвеждане на частични и нови местни избори разширения състав не заседава. Бюрото не избира заместник-председатели. При кратко отсъствие на председателя, той се замества от следващия по реда на назначаването, присъстващ на заседанието. Говорител на Бюрото може да бъде и лице от администрацията на Бюрото.

Предложеният текст избягва подробно разписване на изискванията за членовете в подобен орган. Детайлите в крайна сметка може да ги заложи законодателят, ако изобщо решат да разгледат подобен начин на съставяне, мандат, функции и организация на Централната избирателна комисия.

Предложението е съставено така, за да се избегнат евентуални конфликти между нас и несъгласие, въпреки че за мое огромно съжаление, не виждам хората, които имаха най-много коментари по тази линия.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Тези хора, които не присъстват, това означава, че те изразяват тяхното право на мълчаливо съгласие и приключваме по този въпрос.

Смятам, че тук формулировката е направена идеално. За да няма разминаване, предлагам тази част от становището сега да я гласуваме, за да имаме предвид приета ли е, да я приемем и да продължим нататък, ако има още нещо.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Стефан Манов иска думата. Моля Стефан Манов за мнение по така съкратения текст за частта за Централната избирателна комисия в нов вариант. Като основната идея на тази кратка версия е да няма пререкания по между ни и да няма детайли по отношение на това, кой излъчва представители в Националното бюро, какви са техните професионални характеристики и прочее. На екрана виждате текста, който е в съкратена версия.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Аз предложих тази част да я гласуваме и да я приемем, за да може да продължим нататък и да спрем да дискутираме върху нея.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Цветелина Пенева няма възможност да се включи в момента, но ни уведомява, че подкрепя предложения текст на становището, така както е изпратен до всички по-рано днес. Няма да може да гласува, но подкрепя общите усилия.

СТЕФАН МАНОВ: Аз не познавам добре Закона за държавния служител. Като говорим за конкурс, кой обявява конкурса и кой извършва класирането? Защото ако е Президентството, това е прекалено тясно като подход и в ситуацията на постоянни политически спорове, подозрения, обвинения кой е този, кой за кого е и т.н., това няма да даде необходимата доза независимост и доверие в такъв назначен състав, а обратно веднага ще бъде определен като хората на Президента. Тоест Президентът назначава своя ЦИК от една страна. А от друга страна неща припомним, че Централната избирателна комисия извършва подготовката и провежда и изборите за Президент. А принципът на демокрацията е, че изборите не се организират от

органа, който избират. Имам предвид, че когато се провеждат избори за Народно събрание, датата се определя от Президента, а когато се провеждат избори за Президент, датата се определя от Народното събрание, за да не си господар сам на себе си.

Така предложеният текст не отговаря на обществените очаквания за независимост на постоянния състав на Националното изборно бюро, а ще влезе в обратна хипотеза, че Общественият съвет на ЦИК работи за Президента, предлагайки той да проведе конкурс и да назначи хора. Затова не съм склонен да приемем този вариант в момента. Можем да помислим за някакъв вариант кой провежда конкурса, независима комисия и т.н. В този вариант не ми се струва, че постига целта, която търсим.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Прочитам как е било предишният път.

Петимата членове на постоянния състав се назначават от Президента на Републиката както следва. Изброява се по предложение на еди-кои си.

Може ли да махнем конкурс и да продължим нататък? Състои се от необвързани пряко с партиите личности, назначавани на трудов договор, въпреки че те трябва да са според Закона за държавния служител, като се назначават след изслушване от Президента, за да отпаден конкурс, ако това е слабата дума в случая.

Аз разбирам съображението на Стефан Манов. Той е напълно прав.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Не може ли да го допълним с този текст от подточките, като напишем, че петимата души се предлагат от различни органи например и ги изброяваме, че могат да са Президент, омбудсман и т.н. Петимата се предлагат от различни органи, институции или организации.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Предлагани от професионалната академична общност.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Да се запише думата различни и това е достатъчно. Аз смятам, че тук въпроса е принципен. Детайлите естествено ще бъдат изглаждани и няма да стане веднага. Само ви обръщам внимание колко време работихме по въвеждането на машинното гласуване години, колко време работихме по въвеждането на видеонаблюдението години и тук няма да стане с един ход. Да се закръглим около текст, който е по-удобен за всички страни, да го гласуваме като приет и да продължим нататък.

СВИЛЕНА ГРАЖДАНСКА: Състои се от необвързани пряко с партиите личности.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Състои се от необвързани пряко с партиите личности, предлагани от различни институции и организации, например – Президента, омбудсмана, Висшия адвокатски съвет, Обществения съвет към ЦИК, академичната общност, които след публично изслушване се назначават от Президента според изискванията на Закона за държавния служител. Последното, ако искате може да го махнем, и да остане - се назначават от Президента. Така е било до настоящия момент.

СТЕФАН МАНОВ: Погледнах Закона за държавния служител, в който пише, че държавният служител е лице, което по силата на административен акт за назначаване, заема платена щатна длъжност в държавната администрация и подпомага орган на държавната власт при осъществяване вида правомощия.

Следваща алинея: Длъжностите, които се заемат от държавни служители се определят с класификатора на длъжностите в администрацията, който се приема от Министерския съвет с обнародване в Държавен вестник.

Струва ми се, че държавният служител може да има подпомагаща функция, но не може да бъде изпълнителния орган в случая, който взима решенията от една страна. А от друга страна обвързването със класификация приета от Министерския съвет въвежда нестабилност, защото ако имаме служебен кабинет, политически напрежения, те могат да кажат, ние съкращаваме длъжностите и да влезем в някакви институционални кризи. Да не го вкарваме в Закона за държавния служител. Така ми се струва на пръв прочит.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Много е хлъзгав този закон. Сложно е и отстраняването на държавните служители. Там има едни правила. Без да определяме дали е по Закона за държавния служител или е по Кодекса на труда. Защо да не е по Кодекса на труда. Министерският съвет как го назначават, държавни служители ли са те? Никакви не са, временно изпълняващи функцията на министър. Да не определяме по кой закон. Назначавани от Президента и приключваме. Те и сега се назначават от Президента, но с Указ и имат пълна безотговорност. Назначаване от Президента, без да определяме по кой закон. Да спрем да се опитваме да играем ролята на правна комисия в Народното събрание. Ние правим сериозно предложение, което променя много неща. Въпросът е, ако то по принцип се приеме, от там ще има допълнителен дебат, как точно да бъдат изпълнени отделните негови моменти, детайли и т.н. Предлагам да приключим спора по този въпрос.

РОСЕН АНДОНОВ: Според мен документът е достатъчно завършен след няколко поредни заседания. Предложенията са изключително добри. Поради тази причина предлагам да го гласуваме. Думата например, според мен е излишна.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Чуйте към настоящия момент докъде стигнахме.

Да се създаде нов орган Национално изборно бюро, отговорен за администрирането и организирането на изборния процес. Същият да има постоянен и разширен състав. Постоянният състав е от пет члена и е постоянно действащ и се допълва в изборен период от разширен състав. Състои се от необвързани пряко с партиите личности, предлагани от пет различни институции, организации, например Президент, омбудсман, Висш адвокатски съвет, Обществен съвет към ЦИК, академичната общност, които след публично изслушване се назначават от Президента.

СТЕФАН МАНОВ: Ако искате да няма „например“, а да създаде елемент на отвореност, може думата „например“ да се замени с „като“. Предлагани от различни институции и организации като.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: А пет да остане ли?

СТЕФАН МАНОВ: Да отпадне пет.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Нека да стои от пет различни, защото иначе може да назначат двама или трима от една и съща организация.

СТЕФАН МАНОВ: Добре.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Приемаме, че това е оптималният вариант към настоящия момент.

Предлагам ви, да го гласуваме.

Който е за, моля да гласува.

Приема се единодушно.

Продължаваме със следващата част, по която имаше въпроси. Тя е по отношение на състава на секционните изборителни комисии в частта, с цел подобряване на капацитета на СИК, следва да се въведе изискване, изборната администрация да се включва в периодични обучителни курсове.

Тук има въпрос Стоил Цицелков, който казва, не става ясно как, къде, кой и защо. Аз лично смятам, че няма необходимост от детайлен отговор и разписание, нито пък Съвета трябва да определя отговорите на тези въпроси.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: По принцип е задължение на ЦИК да се направи обучително звено, което да прави обучения. Това го има в Изборния кодекс. Така че, няма ние да им определяме кой, кога, какво, къде и т.н.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Ако нямате други коментари в тази част, ви предлагам да продължим нататък.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Имам един въпрос. Преди време бяхме писали и членовете на СИК да имат средно образование или основно образование. Различни варианти сме правили през годините. Да сложим някакъв критерий за образование, а не само да са минали обучение и да са получили сертификат.

СТЕФАН МАНОВ: И сега има изискване към членовете на СИК да знаят български език.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Вместо да се пише да знаят български език, да се добави примерно средно образование или основно образование минимум.

СТЕФАН МАНОВ: Да сложим основно. Защото за 100 000 души да намерим всичките със средно образование е трудно.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: За да получиш книжка за правоуправление за шофьор, трябва да имаш мисля основно образование. Ако смятате, че ролята на един член на секционна комисия е равностилна на тази на един шофьор, който може да ви сгази на пешеходна пътека, нека да оставим основно образование. Ако смятаме, че трябва да е с по-добро образование,

определяйки бъдещето на България в следващите четири или повече години, слагаме средно образование и приключваме разговора.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Веднъж бяхме писали за членовете основно образование, а за председател и секретар средно образование.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Дали тук е мястото да определяме нивото на образование. Ако искате може да пишем така: С подходящ образователен ценз.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: И те пак ще напишат да владее български език, което никога по никакъв начин не го проверяват.

СТЕФАН МАНОВ: Като въведем изискване за образование, това нещо трябва да се докаже. При кандидатстване при областния управител или при кмета за членове на СИК, партиите да представят дипломи и заверено копие. Ако говорим за състави на СИК извън страната, от дете родено и учило в чужбина, но български гражданин и владеещ български език, той трябва да направи заверка на своята чуждестранна диплома за средно образование, примерно в гр. Ню Йорк, за да може да бъде член на СИК, което трябва да бъде предадено по дипломатическа поща до Министерство на външните работи, които в работна група да оформят искане отпечатано със син печат до Централната изборителна комисия, която да го валидира. Виждате какво на практика можем да докараме с това изискване.

Другото изискване да имат обучение е по-универсално, защото там един качествен човек, който знае да смята и да чете, макар и да няма образование от Софийската френска гимназия, може да бъде член на СИК в Милано примерно или да се е върнал, защото родителите му са се прибрали, да се е заселил обратно в България и да е член на СИК в български град. Струва ми се, че много изискваме от това ниво, а там не е ключовият момент.

Имам едно процедурно предложение. Ако не се лъжа, тези съображения бяха в подготовителния период и те са изказани мнения, но не конкретно предложени текстове. Имахме даден срок със споделен документ. Така, ако някой има желание да предложи алтернативен текст и това беше направено за ЦИК например, можеше да го нанесе във файла, за да можем да говорим. Ние не можем да отговорим тук на пожелателни или други становища, без алтернативен текст, защото това означава, ние да правим редакция на мислите на някой. Моето процедурно предложение, за да съм конкретен, е всички тези текстове да бъдат приети от Обществения съвет за сведение и да гласуваме само там, където им алтернативни текстове, предложени като конкретика или добавена дума или както Надя Гологанова предложи да добавим нещо ясно, конкретно. Да гласуваме за пожелателни, изказани на автобусна спирка, не ми се струва удачно. Така че предлагам да ги приемем за сведение и да вървим към гласуване на конкретни текстове, ако има алтернатива.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Дончо Пачиков.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Аз изказах благодарност на всички, които са работили по текста, на всички онези, които са изказали своето мълчаливо съгласие и за участието на Централната избирателна комисия в заседанията на Обществения съвет. Това е свършено. Абсолютно подкрепям Стефан Манов, само по тези точки където има допълнения, примерно за видеонаблюдението никъде го нямаше казано. Аз там съм добавил каквото смятам за необходимо и да вървим наред.

Благодарим за всички пожелания, които са отправени към нашата работа, което означава, че всички мислят за крайния резултат и за авторитета на Обществения съвет в национален и международен план. Отиваме нататък и моля председателя да обяви следващия момент, който да разгледаме и по който има предложение, например видеонаблюдението и да продължаваме нататък.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Има един коментар по отношение на това - трябва да се предвиди механизъм в процеса на назначаване на членове в комисии, по който местата за председател, заместник-председател и секретар да се назначават именно от тези членове, които са преминали обучителни курсове.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Това са конкретни решения, които ще бъдат вземани впоследствие. Тук говорим за принципни неща. Това е съвсем естествено предложение. Ние не работим по детайлите, работим по фундаменталните моменти, които трябва да има нашето становище. Кое как ще бъде извършено, ще бъде решавано от законодателят, какъвто не сме ние. Ние предлагаме.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Предложението на Стоил Цицелков е просто да се промени по следния начин: Да се въведе задължително изискване в процеса на назначаване на членове в комисии, по който местата за председател, заместник-председател и секретар да се назначават именно тези, които са преминали обучителни курсове. Да не остане текстът да се предвиди механизъм, а да има задължително изискване. Това е предложението за промяна.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Напишете едно изречение, предлагаме допълнително изискване за председател, заместник-председател и секретар да бъдат назначавани лица, които са преминали обучение. Това де факто обучение трябва да са преминали всички. Пак се връщаме в хипотезата да кажем на ЦИК, гледайте си работата. Няма смисъл от такова добавяне.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Да гласуваме частта за изборната администрация по отношение на състава на секционните избирателни комисии.

Нека да гласуваме текстовете в този вид. Моля, да гласуваме.

Който е за, моля да гласува.

Приема се единодушно.

Продължавам нататък. По отношение на преброителните комисии имам един допълнителен текст добавен. Той гласи следното и е по отношение желанието на Стоил Цицелков, да се каже нещо за резултатите на ниво изборна секция. Моето предложение е да се обогати текстът и да стане така: Същевременно не се посочват някои основни проблеми.

На първо място прекъсване на връзка резултат – секция ще ограничи прозрачността на изборния процес и ще направи невъзможно партиите, които работят на терен да правят последваща оценка за ефекта на кампаниите си. В същото време това своеобразно размиване на резултатите, няма да доведе до реално решаване на проблема с натиск над избирателите, а ще ограничи възможността за идентифициране на конкретните места, където се развиват тези процеси, затруднявайки работата на служителите на МВР, независимите наблюдатели, медиите и прочее.

Предложението ми е да добавим този текст.

Има още едно предложение в тази част за преброителните центрове. В края, както виждате, има една добавка от Надя Гологанова. Прочитам.

Такава голяма промяна в администрирането на процеса ще промени значително работата на всички нива. Не става напълно ясно какви ще са отношенията между РИК и преброителните центрове.

Надя Гологанова предлага такъв текст да бъде добавен.

Ако Народното събрание приеме съответни промени в Изборния кодекс изискващ или водещ до използването на преброителни центрове и преброителните комисии, то трябва да се проведе предварителен експеримент. Проведения през 2011 г. не съответства на нито едно от предложенията в законопроектите за промени в Изборния кодекс и в момента не може да даде отговор.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Това пояснение го бях сложила за нас. Не знам дали да остава или ако остава да е в скоби, или пък изобщо да го няма. В смисъл това, че проведения експеримент през 2011 г. според мен, не отговаря на сегашните условия.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Моето предложение тук е за заключение да добавим следното, в духа на това, което предлага Надя Гологанова.

Предлаганите промени в изборни процес, свързани с въвеждането на преброителни центрове и още едно ниво на изборна администрация - преброителни комисии, изискват широк публичен и експертен дебат за да се отговори на обществените очаквания. Това е вярно още повече в условията на политическа нестабилност, когато не е ясно, дали ще има достатъчно време за да се изчистят всички елементи, свързани с въвеждането на това допълнително ниво на изборна администрация. Еventуално въвеждане трябва да включва предварително експериментално тестване, защото проведения през 2011 г. експеримент не съответства на нито едно от предложенията в законопроектите за промени в Изборния кодекс в момента и не може да даде отговор.

СТЕФАН МАНОВ: Аз напълно подкрепям, дори бих бил остър тук. Манипулацията на общественото мнение, което се прави от двама членове на една НПО, която не желае да бъде член на Обществения съвет, смесвайки нарочно, хлъзгайки

проведеното през 2011 г. с дебата днес, създава изключително погрешна представа, че нещо е готово и ние сме го тествали. Нищо подобно.

Бих олекотил следното изречение, защото нестабилната политическа обстановка сме казали в началото, нека да не я връщаме тук.

Трябва да включва ново предварително експериментално тестване, доколкото проведения през 2011 г. експеримент не съответства на нито едно от предложенията.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Предлагам ви тези две допълнения. Целият текст в частта за преброителните комисии и центрове да го гласуваме, такъв какъвто е до момента.

Който е за, моля да гласува.

Приема се единодушно.

Продължаваме с видеонаблюдението, което е добавка от Дончо Пачиков. Нека само да кажа, защо не беше включено в текста допреди той да го добави. Защото видеонаблюдението в основата си не е предмет на предлаганите промени в голяма част от внесените законопроекти. Сега виждате включените от Дончо Пачиков коментари. Аз имам една добавка и тя е да го съкратим, като стане по следния начин.

Като въведение: Видеонаблюдението на изборния процес е посочено в Изборния кодекс като задължителен елемент при преброяването на гласовете в края на изборния ден. На база на опита от видеонаблюдението досега, следва да се въведат и някои допълнителни изисквания към него. След което трябва да обсъдим и да се съгласим по някои от коментарите от едно до четири.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Не са някои допълнителни. Такива в Изборния кодекс не са описани, защото Изборния кодекс в тази част за видеонаблюдението е създаден в условия, когато не е имало никакъв опит. Написал съм това, което искам да напиша. Това не са допълнителни изисквания, това са основни изисквания към видеонаблюдението в истинския му вид. Аз смятам, че не подлежат на коментари, освен ако нямате да добавите нещо съществено. Прочети ги да ги чуем. Очаквам допълнителни предложения или да ги гласуваме.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Чета към този момент.- видеонаблюдението на изборния процес е посочено в Изборния кодекс като задължителен елемент. Подобен подход за контрол и прозрачност на изборите се използва в ред страни в света. Водещи са САЩ, Руската федерация и Китай. Естествено има още какво да се желае за оптимизация и постигане на гарантирани резултати.

Препоръки: На базата на натрупания опит във връзка с видеонаблюдението правим следните обосновани предложения за включване в Изборния кодекс.

Видеонаблюдение на пълния изборен процес като всички заседания и обучения на ЦИК, РИК, ОИК и СИК са забрана за спиране и изключване на звука на записите.

По отношение на уводната част ви предлагам да махнем светлите примери на Руската федерация, Китай и САЩ, изобщо да не ги даваме тези примери, а да стане: Видеонаблюдението в края на изборния ден е посочено в Изборния кодекс като задължителен елемент.

Има още какво да се желае за оптимизация и постигане на по-добри резултати. След това да върви с препоръки.

По отношение на всички заседания, обучения на ЦИК, РИК, ОИК и СИК със забрана за спиране или изключване на звука на записа, тук трябва да го оформим. Защото и сега ЦИК има видеоизлъчване. СИК и ОИК нямат и не върви гладко като текст и е от пет сфери в едно тире изсипано нашата препоръка. И тук, аз лично не съм сигурна, че това е обща препоръка. Така например лично аз и организацията, която представлявам, сме против да има видеонаблюдение по време на целия изборен ден.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: И ние също не подкрепяме да има през целия изборен ден видеонаблюдение. И в този случай възниква и въпроса СИК като взимат решение през изборния ден, което те правят в някои случаи, ще имат ли видеонаблюдение?

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Нека да го гледаме точка по точка. Във връзка с несъгласието на някои организации. Кога човек не иска да има видеонаблюдение? Това е риторичен въпрос, не очаквам отговора на глас. Нека всеки да отговори сам на себе си, кога не иска да го наблюдават. Защо трябва да се крием от обществото, какво точно правим в тези комисии, където изразходваме маса обществени средства от порядъка да речем на 200 млн. на избори.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Аз тук говоря от гледна точка на избирателите. Защото когато си между 55 и 65 годишен човек от Скравена или Вълчедръм и работиш за кмета, който е единствен работодател, честно казано не ти се иска кмета да те гледа, дали си отишъл да гласуваш. И ако не си отишъл до 18.00 часа, да ти се обади или да изпрати шефа на администрацията да наmine и да те подсети да гласуваш, за да се върнеш на работа в понеделник. Това е най-образно казано.

СВИЛЕНА ГРАЖДАНСКА: Сега да следиш кой кога минава. Пускаш си видеонаблюдението и следиш дали твоите хора са минали да гласуват или не и започваш да ги търсиш по телефона. Контролираният вот тук ще го улесним.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Аз мога да мина през секцията и да не гласувам или да пиша не подкрепям никой. Това не е съображение.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Става въпрос за уязвими общности.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Всеки да бъде свободен да обявява и да казва какво намират вътрешно за добре, а това което конюнктурата от някъде ни подсказва или не или финансиращите организации за отделни присъстващи или неприсъстващи. Да гласуваме точка по точка.

СТЕФАН МАНОВ: Това е много дискутиран въпрос през годините и в момента ЦИК излиза с едно странно решение. Да се изключат камерите в училищата, защото там има камери от години наред. Има предложение на една от партиите, мисля че е „Възраждане“, в техния проект за промени в Изборния кодекс, да се въведе видеонаблюдение в пълен размер през целия ден. Аз мисля, че това е много деликатна тема и НПО-тата обикновено сме на позициите, че тайната на вота е включително и дали си отишъл да гласуваш, когато сме се изказвали против задължителния вот. Има и въпрос на доверие, доколко видеонаблюдението след края на изборния ден повиши значително доверието, в смисъл такъв, хората видяха какви зулуми има и това наистина дори и ние - и аз, и Ива Лазарова, сме били скептични към това видеонаблюдение, че може да направи повече вреди, отколкото ползи и сега го подкрепяме.

За изборния ден страха от това, че може да се използва за разчитане на вота, мисля че все още доминира в НПО организациите. Затова бих казал, че това може да се защити като позиция на БСЧИ и на Сдружение „Памет“ на заседание на Правна комисия. Аз лично се въздържам да го напиша. Имаме възможност в Правилата да се добави и особено мнение. Ако държиш може да го оставим, като пишем, че организации БСЧИ и Сдружение „Памет“, ако има и други, подкрепят виждането, че трябва да има пълен обем. Това технически е вариант да го направим.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Ако искате да го формулираме така: Законодателят да прецени и нататък продължаваме с текста, който е. Ние предлагаме, законодателят да прецени. Тези съображения, които говорим можем да ги обменяме като мнение. Не е сега мястото да ги обменяме, ние правим принципни предложения. Освен „Възраждане“ мисля, че и едно от ДПС-тата или и двете, също предлагат непрекъснато наблюдение.

СВИЛЕНА ГРАЖДАНСКА: Ние всичко това, което предлагаме е законодателят да прецени. Няма защо точно тук да слагаме това изречение.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Ако тази точка е препъни камъка в нашата дейност за момента, нека да я изключим. Трябва да се работи по същество.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Не става дума за цялата точка, а за част от едно от изреченията.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: За част от първото изречение става въпрос, дайте вариант за формулировка. Тези съображения, които изказахте, аз съм също за и против. Да мислим за пет години напред, десет години напред. Не може всяка година да правим промени в Изборния кодекс. Да се опитаме да въведем неща, които са резонни за по-дълъг период от време и тогава всички ще бъдем доволни. Който иска да даде веднага формулировка и да продължим нататък, след съображенията, които изказахте.

СТЕФАН МАНОВ: Можем да запазим частта за пренасянето, транспорта, предаването на документите като го направим да се даде възможност за видеоизлъчване на тези действия, включително и междинния вариант за година, две съществуващи в Изборния кодекс, възможност хората да излъчват със своите телефони процесите по броене на бюлетините. Беше

отворена тази междинна версия, преди да се направи официалното видеонаблюдение. Ако искате да направим това, като за през целия изборен ден го махнем. Става дума за след края на изборния ден, пренасянето. Още повече, ако правим преброятелни центрове, защо член на СИК или застъпник да не може със своя телефон да излъчва как се качва урната в колата, как се сваля. Дончо Пачиков каза, да се махне тази точка и той нямаше предвид цялата секция за видеонаблюдение, а само точка 2 за изборния ден.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Аз не искам да се маха точка 2, а само двете думи „през изборния ден“. Нямам нищо против броенето, транспортирането, преди изборния ден.

СТЕФАН МАНОВ: Да, разбрах, същото е било. Подхода към изборните помещения това създава също за изборния ден и подходите.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: За видеонаблюдението препоръките са, да се въведе реално излъчване на всички заседания на Централната избирателна комисия, в това число и работните им заседания, районните избирателни комисии и общинските избирателни комисии със забрана за спиране или изключване на звука на записа, да се създаде възможност за излъчване на процеса по предаване на книгата от секционните избирателни комисии в съответната ОИК или РИК.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Според мен няма нужда да измисляте ново изречение, както си е второто изречение, а да се махне в началото „целия“ и на четвъртия ред да се махне „през изборния ден“.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Аз предлагам да се обединим около предложението, което Надя Гологанова направи за елиминиране на една дума в началото и в края и да гласуваме първа точка и да преминем към втора точка по предложението за видеото.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Докато слушах дебатите за тези няколко точки, ви предлагам следния подход.

Понеже смесваме теми като видеоизлъчване, видеонаблюдение и записи, точката да се казва: Видеонаблюдение и видеоизлъчване на изборния процес и да продължи с въведението предложено от Дончо Пачиков, Видеонаблюдението в края на изборния ден е посочено в Изборния кодекс като задължителен елемент. Препоръките по отношение на видеонаблюдението и видеоизлъчването на различни процеси от изборния процес могат да включват:

Изискване за реално излъчване на всички заседания на Централната избирателна комисия в това число и работни заседания със забрана за изключване на звука от заседанията;

Районните избирателни комисии и общинските избирателни комисии да излъчват заседанията си;

Създаване на възможност за излъчване на процеса по предаване на книгата от ЦИК в съответната ОИК, РИК след приключване на гласуването в изборния ден;

Определяне на методика за средствата и реда на отговорностите за виедозаснемането в края на изборния ден, така че записите да са годни доказателства при съдебни спорове и тяхното съхранение за срок не по-малко от пет години. Такава методология например може да бъде създадена от Института по криминология към МВР.

Така обобщаваме точките, които Дончо Пачиков е предложил, като разширяваме обхвата на видеонаблюдението извън секциите. След приключване на изборния ден до предаване на книгата в съответната общинска или районна избирателна комисия, разширяваме от видеонаблюдението до видеоизлъчването на заседанията на изборната администрация на по-горни нива. Включваме тази методика за виедозаснемането в края на изборния ден и предложения от Дончо Пачиков, Института по криминология към МВР, като не пропускаме и частта за записите да са годни доказателства при съдебни спорове.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Само да кажа едно пояснение. Против израза, който Ива Лазарова така любезно отправи към мен, предложено от Дончо Пачиков. Това не е препоръчано от мен. Няма друга институция в България, която може да се изкаже, дали наблюдението е извършено така че еди-какво си, досещате се за какво става въпрос. Тази институция не може да е ЦИК, не може да е Информационно обслужване. Има една единствена и тя е точно тази, която беше доказана по времето на нашата конференция, когато направихме по повод 10-тата годишнина от Обществения съвет през февруари миналата година.

Имайте предвид и в сайта, който съм ви изпратил, някъде в коментар е показан документа, чрез който ВАС признава резултатите от видеонаблюдението за достатъчно добър начин за годни доказателства в съдебно дирене. Така че не съм го измислил, това са хора с които съм работил и продължаваме да поддържаме отношения. Това е единственото решение. Другото е събират се еди-колко си човека секционна комисия, виждат кой е най-младият човек и казват: Ти ще правиш видеонаблюдение. Някой инструктирал ли го е как да сложи камера, къде да я сложи и т. н. Имаше такива случаи, когато видеонаблюдението примерно отразява гърба на определен член на секционната комисия или отразява разни насекоми, които се движат по масата където са изборните книжа и т.н. Това е единственият вариант. Възприемете го сериозно. Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Обръщението към теб беше в рамките на шегата. Това предложение е включено. Ако сте съгласни да бъде оформена по този начин точката, ви предлагам да вървим нататък. Виждате я на екрана. Тя е озаглавена „Видеоизлъчване на различни етапи от изборния процес и видеонаблюдение в края на изборния ден.“

Който е съгласен, моля да гласува.

Приема се единодушно.

Продължаваме със следващата точка, която е свързана с машинното гласуване.

Единственото ново предложение е от името на Надя Гологанова и то е в крайната част на предложението. Прочитам.

С възстановяване на функционалностите на машинните устройства за гласуване, предлагано отчасти от парламентарно представените формации, следва да се предвиди извадка от преброяване на контролни разписки.

Предложението тук е на първите два вида избори трябва да се направи пълно преброяване, за да се успокои общественото мнение и след това да се премине към извадково преброяване.

СТЕФАН МАНОВ: Много е разумно. Да гласуваме.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Не трябва да забравяме и следното нещо от разговора с инженер математика Пенчев, в разговори с нашия член на Обществения съвет Иванин Кънчов и в резултат на сериозна преписка водена между инж. Пенчев, Централната избирателна комисия, Печатницата на БНБ, „Сиела-Норма“, Прокуратурата преписките там са огромни, а материалите са може би около 20 и се оказва, че на първите два избора, където сме използвали машина за гласуване, консумативите за машината за гласуване, става въпрос за прословутите ролки хартия по отношение на носещата шпула и самата хартия и нейното изпълнение, тогава се изпълняваше от фирма избрана от оператора, който е „Сиела-Норма“ на машините и те отговаряха за контрола и всички останали неща по отношение на работата на машините в частта консумативи.

В последствие неизвестно за мен защо, беше въведено в изборния кодекс, че консумативите трябва да се изпълняват от БНБ и от там нататък настъпиха сериозни проблеми във връзка с няколко неща.

Първо, възлагателните писма и процедури, които бяха на страницата на Централната избирателна комисия, имаше определени неточности.

Вторият проблем е, че липсваше контрол от възложителя, в случая Централната избирателна комисия по отношение на резултатите на изпълнението на хартията и на ролките от страна на БНБ и от там последваха ред проблеми, с така наречените, а може би има и други названия, така наречените празни бюлетини, бели бюлетини. Тези въпроси с проблеми с бюлетините не съществуваха в първите два избора, където машините бяха с консумативи изработени и контролирани от оператора, от „Сиела-Норма“. И още причини мога да изредя, но не искам да утежнявам всички присъстващи. Може някой от вас да си помисли, че са чисто инженерни проблеми, но тези проблеми създават едни абсурдни ситуации, в които и Централната избирателна комисия е затруднена да реагира и РИК и ОИК са затруднени и секционните комисии, всички са затруднени. Така че предложението е следното. Да отпадне от Изборния кодекс изискването, консумативите да бъдат отпечатани от БНБ. Да се възложи възлагането, отпечатването и контрола върху качеството на консумативите да се прехвърли, както беше в началото, на оператора „Сиела-Норма“.

Трудно ми е да направя кратка формулировка на това изискване, което мисля, че е задължително. Иванин Кънчов беше готов да го обясни, но по неизвестни причини не виждам да присъства. Очаквам от вас да направите кратка формулировка.

Вероятно звучи така: От Избирателния кодекс да бъде изключено изготвянето на консумативите за машините да бъде от БНБ. Изготвянето да се възложи на „Сиела-Норма“ в качеството му на оператор на машините.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: Проблемът е, че в Избирателния кодекс се предвиди БНБ да слага допълнителни защити. Искам да добавя това, че промяната в изборното законодателство предвиждаше БНБ да доставя хартията и да поставя допълнителни защити на ролките хартия. Трябва да кажат специалистите, но самото разролване на тези ролки, първо не можеха да работят с разролващи машини с шпула една втора инч, каквато искаше Смартматик. Самото разролване и слагане на допълнителни защити може би има отношение към тези проблеми.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Като сложат тези допълнителни защити на хартията, според мен, тогава слагат и допълнително гланциране заради защитите, плюс проблеми с разролването, както знаем, но някои от тях може и да са решени вече.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: Искам да кажа, че е достатъчно този текст да отпаден и не е проблема в това дали „Сиела-Норма“ ще осигури ролки по сертификата, който иска да се изпълни Смартматик или друга фирма. Не бива струва ми се, ще предизвикаме шум в системата, ако една частна фирма бъде записана като монополен изпълнител. Според мен въобще не трябва да има изпълнители монополисти в хода на изборния процес. Проблемът е според мен в параноичното искане за допълнителни защити върху хартията на тези ролки.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Ако нещо трябва да напишем, освен че трябва да се махне БНБ, трябва да се махне и текста, че се наричат машинни бюлетини, а се връщаме на положението, че са разписки от машинно гласуване. Съответно всички текстове, които касаят машинните бюлетини трябва да отпаднат, които са привнесени в края на 2022 г.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: Това беше обвързано с изискването да се броят разписките и това да е официално преброяване.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Ние предлагаме да се върнем на машинния протокол или флашката, което да е инструмента, по който да се отчита резултата.

ЦВЕТОЗАР ТОМОВ: Аз фалшифициран машинен протокол не съм виждал. Разминаванията се дължат на факта, че от време на време принтерното устройство не произвежда разписка.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: В първите два избора, когато употребявахме машини в България, „Сиела-Норма“ възложи на еди-коя си фирма да произведе ролките, включително и шпули, хартия и т.н.

Първо, тази фирма произвежда хартията за касовите апарати в България, може би не за цяла България, а за част от клиентите, които употребяват касови апарати. Тази фирма има възможност да разролва с необходимия диаметър, Печатницата на БНБ няма възможност да разролва. Тогава да се намери подизпълнител.

Второ, в тези първи два избора за хартията, която беше произведена от частна фирма от Търново, не помня в момента името, но ако се налага ще го намеря и ще ви го изпратя. В произведената от тях хартия беше употребен подход за непрозрачност на хартията, чрез нанасяне на така наречената сива решетка по гърба на хартията, която е в ролките. По този начин беше

обезпечена непрозрачност. Видяхте чрез документи заснети от Росен Андонов, той присъства в момента, че разписките или бюлетини издавани от хартията произведена от БНБ са прозрачни. Вижда се какъв е вота.

Има едно писмо от БНБ, което казва, че един институт по хартията ни е дал определен сертификат заключение, което казва, че хартията е с 93 процента непрозрачност и 7 процента прозрачност. Този институт е проучен от нас какво представлява. Това е институт, който се занимава с сертифициране на хартия за салфетки и за тоалетна хартия и не притежава никакви сертификати по отношение на възможностите да оценява прозрачната хартия, няма утвърдена такава технология по какъвто и да било начин.

От друга страна представете си с какво се налага да работи „Сиела-Норма“, с един продукт, хартията, ролките и т.н., които получава кога, в последния момент преди провеждането на съответните избори. Представете си, ако има някакъв проблем, има ли време за реакция този оператор на машините? Не искам да ги обвинявам. Не съм адвокат, нито съм на заплата при тях. От друга страна твърдението, че сериозно „Сиела-Норма“ са пипали в софтуера на машините изглежда несъстоятелно, дотолкова доколкото те нямат такова разрешение от производителя. Единственото на което имат право е да сменят базата данни в машините от един към друг избор, става въпрос за избирателни секции, кандидати и т.н. Това са техните възможности.

Заклучението, че софтуера е виновен за белите разписки също е несъстоятелно дотолкова доколкото това си е инженерна материя, тя няма нищо общо с общото право и с другите възможности на колегите от Централната избирателна комисия. Досега никой не може да обясни, защо Централната избирателна комисия след като прави обществена поръчка по определени качествени показатели, след това не извършва контрол върху изпълнението на тези качествени показатели.

Най-добре би било този, който отговаря за машинното гласуване като оператор, в случая „Сиела-Норма“ сам да се грижи за всички неща, които са необходими за това нещо, а не някой друг да му го доставя, трети да е изпълнител. Вижте какви проблеми се получават и ставаме смешни. При срещата с производителя на машините при положение, че ние им разказахме за случая с белите разписки, те бяха учудени и казаха, че досега такива случаи няма. Защо няма? Защото хартията, която се употребява на други места, не в България, се произвежда съгласно изискванията на фирмата производител на машините. Тези печатащи устройства не са предназначени да работят с гланцова хартия. Освен това си помислете, да сте виждали накъде в магазините, където пазарувате, да са ви издали касов бон, който е бял. Няма такова нещо. Ние произвеждайки избори и определяйки бъдещето на България в близките четири или повече години, си разрешаваме да стигнем до такова ниво. Нещата трябва бъдат върнати в началното състояние и Надя Гологанова е права за това, когато хартията се определя, поръчва, извършва, проверява и е напълно отговорен оператора на машините „Сиела-Норма“. Това е правилното. Другото е привнесено за по-голяма сигурност, а то се оказа по-зле отколкото беше преди.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Връщам ви обратно към точката. След като направихме корекцията в края по предложение на Надя Гологанова, около която се обединихме, ви предлагам началото да е по следния начин:

Общественият съвет настоява за възстановяване на функционалностите на устройствата и отчитане на резултатите от машинното гласуване според данните от флаш паметите. Така избраната администрация и обществото отново ще се възползват от предимствата на електронния пренос и продължава както е било в самото начало, както беше в първия вариант на документа, който изработихме преди коментарите, които така и не донесоха нови предложения.

Ако нямате повече предложения, ви предлагам да гласуваме текста в частта машинно гласуване.

Който е за, моля да гласува.

Приема се единодушно.

Продължаваме със следващата част. Тя е свързана с предаване на секционните протоколи в РИК, ОИК и повторното въвеждане на данните в РИК, в която няма коментари, няма и нови предложения. От тази гледна точка ви предлагам да я гласуваме каквато е. Всички сте се запознали с нея.

Който е за, моля да гласува.

Приема се единодушно.

Продължаваме със следващата точка, която е свързана с медийните пакети. В нея няма никакви предложения за добавяне на текст и от тази гледна точка също ви предлагам да я гласуваме така както е.

Който е за, моля да гласува.

Приема се единодушно.

Продължаваме с новите технологии в изборния процес.

До настоящия момент нямаме предложения за допълнителни текстове и от тази гледна точка ви предлагам да гласуваме и тази част от нашия общ документ.

Който е за, моля да гласува.

Приема се единодушно.

Следва частта за гласуващите зад граници. По нея също няма никакви коментари и ви предлагам да я гласуваме.

Който е за, моля да гласува.

Приема се единодушно.

Останаха избирателните списъци, в които предложението е да отпадне въвеждащото изречение свързано с темата за точността на избирателните списъци често попада във фокуса на политическите партии, без да се предложат ефективни мерки, за да бъде осъществена реформа в тази насока. Това е предложението на Стоил Цицелков.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Аз съм склонен да го направя. Възможно ли е по някакъв начин да загатнем за възможността за разсъждение евентуално за активна регистрация. Активната регистрация според нас решава всички въпроси по отношение на избирателните списъци, присъствал, не присъствал и т.н. Гласуването втори път или трети път на един и същи човек е абсолютно решимо технологично чрез изключване от националната база данни. След като веднъж е гласувал, второто гласуване може да го криминализираме като действие. Да гласува който иска втори път, а след това да плаща или да стои в затвора от една до пет години.

Специално гласуващите в чужбина, те не извършват ли такава регистрация? Отиват казват, да аз искам да гласувам, ето ми картата и се вписват в списъка.

СТЕФАН МАНОВ: Така е. Предварителната регистрация не е задължителна за да се гласува. Тези които дават предварително заявление, техните заявления служат за откриване на избирателни секции като ориентир и за да облекчат процеса, защото имената им влизат в избирателния списък, ако там закъдето са подали заявление в крайна сметка се образува секция. С така наречените автоматични секции, които се образуват там, където на предходни избори са гласували повече от сто души, тези предварително подадени заявления загубиха своя смисъл, защото вече с над 700 секции териториите са прилично покрити и нови секции, където да се подават заявления, за да бъдат открити, не се налага и е маргинално число. Краткият отговор е няма необходимост от предварителна регистрация за да се гласува, ако има открита секция в мястото, където човек се намира или където иска да отиде. Това не означава, че не може нещата да бъдат подобрени, като тук цитирам румънския и молдовския пример. Там тази операция е същата. Хората отиват и гласуват в изборния ден, но доколкото във всяка избирателна секция има техническо лице с таблет при влизане на избирателя, той бива отчетен в този таблет в централната база данни, че ще гласува, при което бива заличен в избирателните списъци, в смисъл блокиран, не може да гласува на друго място. Това осигурява някаква превенция на множественото гласуване.

В България проверката е в следствие чрез проверка на избирателните списъци след всички избори и последните 20 години има не повече от 50 - 60 човека, които са гласували по два пъти. Няма реален проблем за множествено гласуване при сегашната уредба.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Само да добавя нещо, което пропуснах. Преди 10 ноември 1989 г. регистрацията на гражданите по местожителство беше нещо абсолютно желязно и нямаше как да бъде заобиколено. Тогава гласуването по предварително съставени списъци беше абсолютно резонно. В сегашната действителност нещата са съвсем различни, всеки човек може да живее на различни места, може да има един постоянен адрес, друг настоящ и т.н. Ние продължаваме да слугуваме на това комунистическо минало по съставянето на изборните списъци. Единственият изход при тази ситуация и демокрация в нашата държава, единственият начин за решение е изхвърлянето въобще като явление на предварително съставени списъци и директната

регистрация. Отиваш, показваш с личната карта, гласуваш. Как ще се забранява да се гласува втори път, това са детайли, които законодателя и други органи биха могли съвсем спокойно да уточнят впоследствие. Става въпрос за начина на гласуване, с предварителни списъци или списъци, които се съставят в момента на гласуване. Това е основата на предложението, което се опитвам да кажа. Ако смятате, че има резон да го предложим за обсъждане от законодателя. Да бъде обсъдена възможността за еди-какво си. Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Аз мисля, че отразяваме частично това, което Дончо Пачиков казва, защото нашето предложение е осъвременяването на избирателните списъци да се извърши, като се предвиди от тях да бъдат заличени избирателите с настоящ адрес извън страната, по подобие на списъците за гласуване на местни избори или да се премине към използване на списъците на ГРАО по настоящ адрес. И практически така казваме всичко това. Видяхме за изборите за Европейски парламент и за изборите за Народно събрание, че има разлика, по-малко бяха почти 430 000 души в списъците за Европейски парламент, заради условието за шест месеца уседналост на територията на Европейския съюз. Не споменаваме активната регистрация, която е практика, която допълнително ще постави още една крачка пред избирателите да ходят и да се записват някъде, за да могат да гласуват, което е срещу тяхното право свободно да гласуват. При по-ниската избирателна активност да ги отказваме с още допълнителни административни процедури, ми се струва нелепо. И от тази гледна точка мисля, че с така предложения текст споменаваме, че има необходимост от осъвременяване на избирателните списъци и посочваме какъв може да е начинът, това да се направи.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Само да допълня. Това предложение така формулирано с цялото ми уважение към председателстващия Обществения съвет, госпожа Ива Лазарова е от комунизъм още по-комунизъм. Да изчистим списъците. Ние ги чистим в продължение на 35 години и не успяваме да ги изчистим. Това съображение, че избирателят трябва да ходи два пъти, първо да се регистрира и след това да гласува, не знам кой го измисли това нещо. Няма смисъл да ходи два пъти, ходи веднъж само да гласува. Отивайки се записва, презаписан вече гласува и толкова. Приключваме разговора. Защо два пъти? Кой ви каза, че това ще намали избирателната активност. Избирателната активност се намалява от друго нещо, от лошата работа на изборната администрация по принцип, от лошата работа на правителството, на Народното събрание и т.н. Дори това облекчава всичко. Няма да има разпечатване на списъци. Няма да има техните проверки в ЕСГРАОН. Какви проверки може да направи ЕСГРАОН. Никой не е задължен в чужбина да си напише настоящ адрес, нито в България е задължен да го направи. Може би е задължен, но не знам да е преследван, ако не го е направил примерно. Това допълнително въвеждане шест месеца тук, шест месеца там. Отигъл е, желае да гласува, има право да гласува, притежава българска лична карта, мисля че това е показател или международен паспорт, не съм сигурен точно какъв документ трябва да покаже и приключваме разговора. Това е съвсем различно нещо. Това няма нищо общо със списъците. Наличието на списъците е комунизъм. Тяхното уточняване е комунизъм. Кой е казал, че трябва

предварително да ходи да се записваме, за да влезем в списъците. Няма такова нещо. Отива и се записва. Стефан Манов каза, че така е в чужбина отдавна, откакто има автоматично откриваеми секции. В България всичките секции са автоматично откриваеми от години. Почти няма какво да се спори. Говорим за по-големите населени места. Може да има дребни въпроси за по-малките населени места, не съм много сигурен там как стоят нещата. Няма никакви препятствия това да стане. Благодаря.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: За активната регистрация, като имахме работна среща преди месец се видя, че различните организации сме на различно мнение. Някои са за активната регистрация, някои са против и сме горе долу по равно. И затова решихме тази тема да не я аргументираме, защото нямаме единство в мненията.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Да гласуваме.

СТЕФАН МАНОВ: Целият текст е въпрос на компромиси. И ако гласуваме срещу еди-кой си, след това на друго гласуване еди-кой си може да не гласува друг смислен текст. Затова някак сме намерили баланс в тази формулировка, която е обтекаема и може да обедини всички. Цялата работа е компромисна. Аз не съм съгласен да има активна регистрация, но така както сме го формулирали, намираме допирни точки, по които можем да си стиснем ръцете.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: В Обществения съвет се обсъжда възможността за активна регистрация.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Не се обсъжда възможността за активна регистрация.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Ако сега всички сте против това, което предлагам, не означава, че аз утре ще бъда против вашите предложения за в бъдеще. Предлагам едно изречение. В Общественият съвет се разглежда или обсъжда възможността за активна регистрация. Да го загатнем, че става въпрос за това нещо и да видите как ще реагират определени среди. Част от основните манипулации в изборните процеси са през изборителните списъци. Това тайна ли е за някой.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Проблемът с мъртвите души е мантра, която всеки жив популист предъква при всичките от почти, 80-те внесени законопроекта за изменение в Изборния кодекс в последните 11 години. Активна регистрация и то в доста по-ограничен вариант съществува например в Дания, които изискват от хората в чужбина да се регистрират. От държавите в Европейския съюз се сещам и за Ирландия. В Дания, която споменах, се изисква хората в чужбина, които живеят повече от две години там, да декларират това, за да бъдат изключени от изборителните списъци в страната. Всичко останало е допълнителен натиск над изборителите.

В Обществения съвет не се обсъжда въвеждането на активна регистрация. В Обществения съвет се обсъжда вариант да се намери начин, по който изборителните списъци да отговарят на хората, които в конкретен момент, преди конкретен вид избори живеят на територията на страната и имат право да гласуват в съответната община, когато са местни избори или изборителен район, когато говорим за национални избори, в случая парламентарни. Да не наклоняваме везните към тезите на част от вносителите, които предлагат активна регистрация, като твърдим, че това е начин да се разрешат всички проблеми. И от тази

гледна точка споменаваме, че има проблем с избирателните списъци, те трябва да отразяват актуалното местоживее на избирателите и заради това предлагаме следните два параграфа, които виждате на вашите екрани.

Нямам нищо против да отпадне и целия текст за избирателните списъци разбира се, ако не можем да достигнем компромисно решение.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Само да добавя към изказването на уважавания председател на Обществения съвет, че активна регистрация има и в САЩ, текуща регистрация за президентски избори. За американците в чужбина няма да казвам, то е същото, което Стефан Манов каза. Не е само в Дания, защо точно Дания.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Защото говорих за Европейския съюз. Активна регистрация има и за гражданите на Косово, които живеят извън неговите предели, но те не са в Европейския съюз. В много малко държави има активна регистрация. Плюс това в САЩ има институции, които работят много сериозно по отношение на информационни кампании. Ние 15 години не можем да научим избирателите, че се гласува с X или V. Как сега да се убеди, че в рамките на една години до следващите президентски избори и малко ще научим хората, че трябва да отидат до общинската администрация, за да заявят, че искат да гласуват. Това ми се струва абсолютно несериозно. По начина, по който се предлага в част от внесените законопроекти сега, това само ще бъде много сериозна допълнителна пречка за хората, които искат да гласуват, а те остават все по-малко.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Някой каза да изключим избирателните списъци въобще от нашето становище. Аз се съгласявам на това нещо, защото постоянно да повтаряме от становище на становище да се актуализират списъците, това е популизъм. Това което аз казвам не е популизъм.

НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Този компромисен вариант, който сме намерили, от моя гледна точка компромисен, всъщност е доста голяма крачка напред, защото проблема в списъците е, че се борави със списъците по постоянен адрес, а много хора живеят по настоящ адрес, който не съответства на постоянния адрес. Има 20 или 30 процента разлика, а според мен и повече между двата списъка, между постоянен адрес и настоящ адрес, не като брой хора, а като място на живееене. Съответно секциите е нормално да се направят по настоящ адрес, защото смисъла им е да е там, където хората реално живеят. И за изборната администрация е по-удобно и за самите хора е по-удобно. И се изключват 800 000 души с реално регистриран настоящ адрес в чужбина. За тях трябва да се отвори някаква вратичка да могат да се дописват по някакъв начин. Това е една доста прилична първа стъпка, която може да се направи в тази посока. А за активната регистрация нямаме в момента мнозинство в Обществения съвет, да гласуваме за активната регистрация. Нямаме текст написан в момента.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Да гласуваме целия текст на становището. И да се поздравим с успешно завършената работа.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Да гласуваме частта с избирателните списъци, която започва от избирателните списъци и следва реално да отразяват актуалното местоживееене. Двата параграфа по които имаме съгласие, които виждате на екраните си.

Който е за, моля да гласува.

Приема се единодушно.

Последната точка е свързана с независимите наблюдатели. Там няма предложение и коментари за включване на нов текст.

Предлагам ви да гласуваме този, който е на екраните ви и с който всички сме се съгласили.

Който е за, моля да гласува.

Приема се единодушно.

По-късно ще ви изпратя варианта, по който се обединихме, за да го видите и след това вече го имаме готов и той може да бъде изпратен преди 14 февруари, когато е крайния срок за подаване на становища до Комисията по конституционни и правни въпроси към Народно събрание.

Да гласуваме така изготвения документ в цялост.

Който е за, моля да гласува.

Приема се единодушно.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Изпращаме ли го на медиите?

СТЕФАН МАНОВ: Можем да направим едно прессъобщение и да видим дали цялото като анекс или прессъобщението да се препрати до фейсбук страницата, защото само там може да бъдат качени при кооперацията на така действащи състав на Централната избирателна комисия, с нито един качен документ за последните 12 месеца. Можем да го пуснем до медиите.

ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВА ЛАЗАРОВА: Има две становища качени на сайта на Обществения съвет от 11 април и от 4 ноември 2024 г.

Предлагам ви да вървим към точка разни.

В нея искам да направя едно предложение. То е на следващо заседание на Обществения съвет да ви представим със Стефан Манов и Свилена Гражданска доклад за дейността за 2024 г. Същият ще изпратим и до Централната избирателна комисия. И също така следващият път да изберем ново ръководство. За тази цел ви предлагам да се уговорим за дата удобна за всички, като предложението ми е тя да бъде 18 февруари вторник. Това е една седмица за размисъл. Ще напиша на всички писмо, че другата седмица ще разглеждаме отчета за дейността, който вече е готов и отдавна изпратен до всички и също така, че ще има

избор за ново ръководство. Мисля, че много бързо ще се активизират всички желаещи. В писмото ще помоля и всички да изпращат предложенията си за ново ръководство до 17 февруари, за да можем следващия вторник да го гласуваме.

Имате ли коментари или други предложения? Няма.

Поради изчерпването на днешния дневен ред закривам заседанието.

/ Закрито в 18 часа и 20 минути /

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Ива Лазарова

Стенограф:

Силвия Михайлова